

Szerkesztői jegyzet

Nincsenek jó híreim. Mindig van lejjebb. Sőt, egyre lejjebb. Sokan gondoljuk így, akik évtizedek óta szemléljük a hazai köz- és oktatási viszonyainkat. Tudjuk jól, az oktatás az egész fejlett világban válságban és útkeresésben van. De ez nem lehet mentség a hazánkban zajló folyamatok minősíthetlenségére. A helyzet nemcsak rossz – mindig majdnem ilyen volt – de mára már-már reménytelennek tűnik. Nem véletlen, hogy folyamatosan fogy a motiváció az egymással is összefüggő problémák feltárására, a közérdekű kérdések megvitatására. Magam is hónapok óta demotivált vagyok, ezért a szerkesztői jegyzetek elmaradása, illetve a kínnal-keservvel, önhibáztatással vállalt konferenciárészvételek, közszereplések. Pedig téma lenne bőségesen!

Írni lehetne és kellene elsődlegesen arról, hogy gyermekeink, unokáink miért érzik rosszul magukat az iskolában. Miért tekintenek számos tanórát feleslegesnek, és menekülnek az online térbe, a virtuális közegbe, amely egyben újrapozicionálja a diák-diák viszonyrendszert is. Foglalkozni kellene a politikai-hatalmi szempontok, az állami szerepvállalás és centralizáció dominanciájával, az elmaradt strukturális reformok következményeivel. Például az iskolaszervezet esélyteremtő és eredményességet javító átalakításának elismarolásával és ennek hatásaival, mint amilyen többek közt a minőségi oktatáshoz való hozzáférés és a szakmai autonómia szűkülése. Az oktatási rendszer alulfinanszírozásával, a fenntartói rendszer politikailag kikényszerített átszabásával és növekvő igazságtalanságával, a társadalmi egyenlőtlenség növekedésével és a szolidaritás csökkenésével. Beszélni kellene az egyre differenciáltabb oktatási viszonyokat fenrtől voluntarista módon egyformára szabni akaró, helyi szinten sokszor betarthatatlan jogszabályokról. A kipróbálatlan teljesítményértékelési rendszer bevezetéséről, amely egyszerre kívánja legitimálni a kinevezett helyi vezetők önkényét és a beosztottak szakmai, anyagi kiszolgáltatottságát. Az iskolai működési engedélyek kormányhivatalok általi – tanévkezdést közvetlenül megelőző –, személyes bosszúból táplálkozó, indokolatlan, gyerek- és szülőellenes visszavonásairól. A meghirdetett tanári NAT-tesztről, amely – ha a tanterv a döntéshozók és pedagógusok közös munkájával készült volna – nyilvánvalóan nemcsak értelmetlen, de funkciótlan is lenne. A felmásan végbement pedagógiai kultúráváltás problémáiról, a szakmai fejlesztések, továbbképzések gyakorlatba ültetésének alacsony határfokáról, az állandósuló tanító- és tanárihiányról, a pedagógusi munka és a szakmai kvalifikáció folyamatos, jogszabályok általi leértékeléséről (lásd pl. a képzés szintjeinek összemossa, idejének rövidítése). A sokszor kárhözott, csakis hatalmi érdeket szolgáló, kontarszelekciós igazgatói kinevezésekről, a szakmai és önszerveződő civil szervezetek, érdekképviseletek ellehetetlenítéséről, a közoktatási szakmai kontroll szinte teljes leépítéséről is fontos volna szólni. Fel kellene dolgozni azokat a statisztikai, kommunikációs és nyelvi bűvészmutatványokat, amelyek a közvéleményt félrevezetik, ezzel is biztosítják a „demokratikus díszleteket”, az egyzetetések elbábozását, és municiót, ösztönzést adtak a pedagógusokkal és az elégedetlenségüknek hangot adó diákokkal szemben megnyilvánuló társadalmi hisztériának, a bűnbakképzésnek. Az oktatás világában követelt katonás rend iránti igény erősödéséről is kellene beszélni. Az „oszd meg és uralkodj” rendszerének kiépüléséről, a „megszoksz vagy megszöksz” elv kérélhetetlen működéséről.

A *rend* rendszere tökéletesen kiépült, amit a következőkben leírt személyes tapasztalatokkal kívánok alátámasztani. Kezdjük az általam is alapított, alapítványi keretekben működő művészeti iskola kisvárosi telephelyének kálváriájával. Hiába elégedettek – az immáron több mint két évtizede kialakított működési keretek közt – az itt folyó szakmai munkával a diákok, a szülők és az itt dolgozó pedagógusok is, ha a pártkatonaként kinevezett igazgató úgy gondolja, hogy a külső szakmai partneriskolai jelenléte túlzott szakmai és anyagi autonómiát biztosít az ország legrégebben működő drámatagozatán tanuló diákoknak, tanároknak – és neki lépnie kell. Minden eszközzel le kell uralni az itt folyó munkát, és ha ez nem megy szelíd erőszakkal, akkor szét kell zúzni, vagy önálló erővel, vagy a hivatalok

erejével. Ha nagy az ellenállás, akkor durván, már-már a törvénytelenység határán is. Ami garantáltan persze nem következik be, a két fél közötti érdekelletétet ugyanis a vármegyei ~~perzekútorok~~ hivatalnokok oldják majd fel, mint tudjuk, a legtöbbször elfogulatlanul.

Folytatásként a szintén személyesen átélt, az egyetemi szférában kikényszerített szakmai ellehetetlenülést idézem fel. Egy olyan szellemi központot szántott be a helyi hatalom, amely az elmúlt években új oktatási programok indításával, konferenciák szervezésével, a TDK-munka kiterjesztésével, a szakmai utánpótlás felkarolásával, nívós pedagógiai kötetek megjelentetésével folyamatosan növelte tudományos presztízsét, amelyet jól mutatott az MTMT közlemények és hivatkozások folyamatosan bővülő száma. A felszámoláshoz rejtett hatalmi, ideológiai szándékok vezettek, a döntés pedig az ott dolgozó oktatók háromnegyedének elküldésében/ellehetetlenítésében öltött testet. Végrehajtásában kulcsszerep jutott egy értékelhetetlen szakmai teljesítményű oktatónak, egy több funkciójában kiérdemesült közoktatási tanügyérnek. Természetesen e kiválóságokat nem zavarta a szervezettefejlesztési standardok áthágása, a nagytakarítás következtében óhatatlanul bekövetkező színvonalcsökkenés, amely a hallgatók alacsonyabb szintű felkészítésében tükröződik majd vissza hamarosan. Ők mossák kezeiket, és talán még büszkéek is arra, hogy sikeresen kikényszerítették a helyi hatalmasok által elvártakat.

Végül jöjjön a legsúlyosabb eset, amely egy 10 éves – való igaz, nehezen nevelhető – fiúgyermek kitesztéséről szól. Marci BTMN-es, és ebben a tanévben volt másodikos. Hétévesen ment iskolába, mert a szülők és az óvoda a magatartási problémái miatt a hosszabb előkészítési időt és a kiemelt fejlesztési opcióját választotta. Vallásos szülei egy budai egyházi iskolába írtatták be, ahová két nagyobb fiútestvére is járt. Alapvetően jól tanult, de a szülők által jól ismert szeretetét nem tűrő szózatmagokban és teljesítménykényszerre indukálta érzelmi kitérősei, melyek nyomdafestéket nem tűrő szózatmagokban és agresszív viselkedésben is testet öltöttek, kiverték a biztosítékot. Persze „küzdöttek” vele a tanítók és az iskola is, változó eredménnyel, végül azonban az osztálytársak szülei fellázadtak, és kéréssel követelték a „rossz gyerek” mihamarabbi eltávolítását az osztályból. Fel sem merült bennük a szeretet parancsából következő empátia, a közös felelősség és a megoldási lehetőség keresése. Csak az önérdek érvényesítése, a „hulljon a férgese” közismert társadalomszervező elve hatotta át gondolkodásmódjukat. Az iskola végül engedett, és felszólították Marci szüleit a gyermek iskolából való elvitelére. Megkezdődött az új iskola keresése. A körzetes intézmény rögtön közölte, hogy ők csak a nagyobb létszámú, ún. *rosszabb* osztályba tudják átvinni, ahol a gyerekek kétharmada fiú. A következő három kerületi iskola, látván, hogy bár Marcinak jó a tanulmányi eredménye, de változó a magatartása, elzárkózó volt. Miként a környéken lévő egyházi fenntartású intézmények is; ők is arra hivatkoztak, hogy már náluk is van problémás gyerek. A nehezen nevelhető gyerek egyik iskolának sem kellett. Végül egy intézmény megkönyörült a gyermekre és szülein, bár nem abba az osztályba vette föl, amelybe eredetileg akarta, mivel Marci egyik volt óvodástarsának édesapja, több évvel korábbi tapasztalatokra hivatkozva, elérte az igazgatónál, hogy „az a rossz fiú” ne legyen gyermekének osztálytársa. Lehet, hogy az intézmények eszköztelensége, szakemberhiánya, a pedagógusok túlterheltsége áll közvetlen okként az elzárkózás mögött. Abban azonban, hogy a Marcihoz hasonló helyzetben lévő gyerekekkel ez egyáltalán megtörténhet, felsejlik a biológiai természetes szelekció, az erősek könnyörtelen érvényesülésének mintázata, amely nemcsak mellőzi az elesettek, gyengék támogatását, az újkori humanizmust és a társadalmi összetartozást elősegítő szolidaritást, de lényegében az önzéshez, az erősebbek arcátlan érdekérvényesítéséhez ad mintát a következő generációknak, és ezzel is az új barbárság térnyerésének jövőképet vetíti elő.

Hát ennyi. Az a *létra*, az talán még *bennünk van*.